

Індія

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Чому для Великої Британії настільки важливо було тримати Індію у колоніальній залежності від себе?

1. Розгортання антиколоніальної боротьби. Махатма Ганді. На початку ХХ ст. Індія продовжувала залишатися основною англійською колонією, перлиною британської колоніальної імперії. Проте Перша світова війна загострила суперечності між Індією та Великою Британією, сприяла новому піднесенню визвольного руху. По-перше, Велика Британія активно використовувала людський і матеріальний потенціал Індії. По-друге, індійська національна буржуазія, виконуючи англійські замовлення з постачання армії, збільшила свої капітали в період війни і прагнула вкладати їх у подальше виробництво. Однак правлячі кола Великої Британії обмежували підприємницьку діяльність індійських компаній, і останні страждали від політичного безправ'я та расової дискримінації. Вони першими стали в опозицію до влади. Їх підтримали й інші прошарки населення.

Війна погіршила становище широких трудящих мас. У містах швидко зростала вартість життя. Селяни були придушені тягарем податків і боргами лихварям. Великі підприємці, робітники, селяни, інтелігенція, дрібні власники становили ядро національно-визвольного руху, у якому існували внутрішні суперечності, викликані специфічними інтересами, що часто-густо визначали політику його окремих груп.

Міністр у справах Індії Монтегю і віце-король Челмсфорд підготували для британського уряду й парламенту доповідь про британську політику в Індії, на підставі якої 1919 р. було прийнято Закон про управління Індією (або реформа Монтегю-Челмсфорда). Цим законом передбачалося:

- символічне розширення складу виборців до центральної та законодавчої асамблеї країни (загалом від 1 до 3 % дорослого населення);
- надання індійцям місць у виконавчих радах при віце-королі та губернаторах провінцій для отримання посад міністрів охорони здоров'я, освіти й деяких інших другорядних посад колоніальної адміністрації;
- збереження контролю англійців над фінансами, армією, поліцією;
- запровадження виборчої системи за релігійними куріями, щоб роз'єднати і протиставити індусів і мусульман.

Крім того, у тому ж 1919 р. англійська влада надала чинності закону Роулетта, названому так за ім'ям його автора - англійського судді. Закон передбачав посилення покарань за антиурядову діяльність. Поліції надавалося право заарештовувати, ув'язнювати і судити за зачиненими дверима всіх, хто підозрювався в революційній діяльності.

Такі дії колоніального уряду викликали широку кампанію протесту по всій країні. Особливе значення мали події в м. Амрітсарі, що викликали резонанс у всій Індії. 10 квітня 1919 р., прагнучи припинити національно-визвольний рух, що набрав сили і прибрав особливо гостру форму в провінції Пенджаб, англійська влада вислала без суду з Амрітсара двох видатних громадських діячів - Кітчлу і Сатьяпала. 13 квітня, у день релігійного свята, на майдані відбувся масовий мітинг жителів міста на знак протесту проти цієї акції. Солдати під командуванням генерала Дайера, викликані напередодні до міста, загородили вихід із майдану та відкрили вогонь по беззбройному натовпу. Майже 1 тис. осіб було вбито і приблизно вдвічі більше поранено.

У грудні 1920 р. на сесії Індійського національного конгресу (ІНК) було вирішено розпочати кампанію громадянської непокори. Ця кампанія супроводжувалася бойкотуванням англійських товарів, закриттям лавок і магазинів, відмовою від праці в англійських установах і т. ін.

У 1918-1922 рр. значно зросла активність робітничого класу. Страйки охопили всі промислові центри країни. У перебігу страйкового руху почали виникати перші профспілки, а 1920 р. утворився Всеіндійський конгрес профспілок. Ці ж роки були відзначені великим розмахом селянського руху. Активну участь у визвольній боротьбі брали й мусульмани. У 1918 р. в Індії виник халіфатський рух, антибританський за сутністю. Бойові виступи трудящих і загострення соціальної боротьби викликали занепокоєння у керівників ІНК - прибічників ненасильницьких форм боротьби за незалежність. У 1922 р. в м. Чаурі-Чаура місцеві жителі, доведені до відчаю утисками колоніальної влади, вбили 22 поліцаї. Керівництво ІНК, збентежене виходом антианглійської боротьби за межі ненасильства, ухвалило припинити кампанії громадянської непокори.

Керівництво ІНК розуміло, що тільки за широкої підтримки мас можна домогтися незалежності. Ідея революційної боротьби відкидалася. Найбільш прийнятною для інтересів широких верств індійського суспільства проголошувалася форма ненасильницького руху (сатьяграха), яку проповідував М.К. Ганді, що набув виняткової популярності в країні. Саме у повоєнний період Ганді став визнаним керівником ІНК, а його вчення (гандизм) - офіційною ідеологією цієї партії.

- **Так виглядає сьогодні місце злочину. Через ці вузькі проходи вівся вогонь.**

ІНК під керівництвом Ганді перетворився на масову політичну організацію, а сам він набув своєю діяльністю незаперечного авторитету й широкої популярності серед народу, що прозвав Ганді Махатмою («великою душею»).

ЦЕ ВАРТО ЗНАТИ

Могандас Карамчанд Ганді (Махатма Ганді) отримав юридичну освіту в Англії, служив юрисконсультантом в Південній Африці. Там він очолював мирну боротьбу проти расової дискримінації та утисків індійців. Внаслідок цього південноафриканські індійці домоглися скасування деяких дискримінаційних законів. Повернувшись до Індії (січень 1915 р.), Ганді зблизився з ІНК та поступово став її лідером.

Основні принципи соціально-політичного й філософсько-релігійного вчення гандизму:

- досягнення незалежності Індії через залучення до боротьби широких народних мас за дотримання ними ненасильництва;
- засудження класової боротьби;
- вимога розв'язання всіх конфліктів арбітражем, виходячи з концепції опіки селян поміщиками, а робітників — капіталістами;
- прагнення об'єднати в боротьбі за незалежність усіх індійців, незалежно від релігії, каст і класу, під керівництвом ІНК.

Ганді проповідував відродження кустарного ремесла, особливо ручного прядіння і ткацтва. Останнє, на його думку, повинно було ліквідувати безробіття, звільнити економіку Індії від іноземної залежності й походило від ідеалізації ним натуральних форм господарства. Розроблена Ганді та прийнята його послідовниками тактика ненасильницької боротьби за незалежність дістала назву сатьяграхи (завзяття в істині), або неспівробітництва і громадянської непокорі.

Сатьяграха полягала у:

- відмові від титулів, наданих британцями;
- бойкотуванні урядових установ, навчальних закладів;
- організації мирних демонстрацій, політичних страйків;
- у виняткових випадках - відмові від сплати податків.

Тактиці Ганді був притаманний компроміс, прагнення вирішити окремі конфлікти з британською владою способом переговорів та угод на основі взаємних поступок.

РОЗВИВАЄМО КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

Як на вашу думку, чи можна вважати тактику Ганді універсальним засобом неозброєної боротьби населення з неавтономною владою? Чому ви саме так вважаєте? Що в цій тактиці було зайвим?

Підкреслюючи унікальність і велич М. Ганді, великий А. Ейнштейн сказав: «Можливо, наступні покоління навряд чи повірять, що така людина зі звичайної плоти та крові ходила цією землею».

Наслідки світової економічної кризи 1929—1933 рр. для Індії:

- значне падіння цін на сільськогосподарські продукти, що призвело до скорочення посівних площ, зростання заборгованості селянства, його обезземелювання й подальших злиднів;
- чимало районів Індії було охоплено голодом;
- зниження рівня промислового виробництва;
- масове розорення ремісників, а також деяких середніх і дрібних підприємців;
- масове безробіття.

Світова економічна криза викликала подальше загострення суперечностей між індійським народом і британськими колонізаторами, сприяла зростанню антиколоніального руху. У 1930 р. ІНК оголосив кампанію громадянської непокорності під керівництвом М. Ганді. Це сталося 26 січня, коли партія вирішила проголосити цей день Днем незалежності Індії. ІНК закликав народ провести цього дня по всій країні мітинги, на яких присягтися до кінця боротися за визволення Індії від колоніального ярма. Лідери ІНК наполегливо шукали форм і засобів боротьби, побоюючись масового насильства.

30 січня 1930 р. Ганді опублікував у «Молодій Індії» звернення до віце-короля, проголосивши ряд вимог, зокрема:

- скорочення земельного податку;
- ліквідації монополії на сіль;
- зменшення витрат на військову й цивільну адміністрацію;
- звільнення всіх політичних в'язнів і задоволення низки інших вимог.

Відповіді Ганді не отримав. Тому було вирішено діяти. Ганді особисто очолив похід кількох десятків діячів ІНК до моря, щоб випарювати сіль з морської води всупереч соляній монополії властей.

«Соляний похід» було призначено на 11 березня 1930 р. Передбачалося пройти 400 км. Уся країна стежила за цією акцією, народ дедалі більше переймався духом непокорності владі. Під впливом «соляного походу» сталися великі повстання в Шолапурі, Пешаварі, Читтагонгу, виступи селян у Кашмірі та Алварі. На цей раз влада застосувала силу. Протягом квітня-травня 1930 р. англійська влада заарештувала понад 60 тис. членів партії ІНК, серед них Дж. Неру і самого М. Ганді. **За таких умов керівництво ІНК ухвалило піти на компроміс з англійцями та укласти угоду під назвою Делійський пакт, або пакт Ганді-Ірвіна:**

- ІНК відмовлялося від бойкотування колоніальної адміністрації;
- проголошувалась загальна амністія політичних в'язнів;
- скасовувалася монополія на сіль;
- ІНК визнавався офіційною політичною партією.

У боротьбі проти визвольного руху в Індії британські колонізатори намагалися розпалювати індусько-мусульманську ворожнечу, спираючись на індіїстську екстремістську партію Гінді Магасабха і Мусульманську лігу.

Попри створення 1925 р. Комуністичної партії Індії, марксистські ідеї не набули значного поширення в країні. У 1926-1927 рр. виникли радикально налаштовані робітничо-селянські партії, що виступали за революційні засоби антиколоніальної боротьби. Але провідною, загальнонаціональною партією в Індії залишався ІНК.

Піднесення національно-визвольного руху на початку 1930-х років призвело до того, що в 1935 р. британський парламент прийняв Закон про управління Індією, який назвали конституцією. За новою конституцією дещо розширювалися права провінцій; у них створювалися уряди, що відповідали перед законодавчими провінційними зборами.

Виборчі курії створювалися за релігійною ознакою, що призводило до розпалювання ворожнечі між індусами і мусульманами. Уся влада, як і перше, залишалася в руках британських колонізаторів. Дж. Неру справедливо назвав конституцію 1935 р. рабською. У країні розгорнулася кампанія протесту проти конституції, що об'єднала всі сили визвольного руху Поступово вона набирала сили.

Формуємо компетентності

Хронологічну. Розв'яжіть хронологічну задачу: визначте, яка подія відбулася раніше і скільки часу минуло між ними - прийняття Закону про управління Індією, який назвали конституцією, та прийняття реформи Монтегю-Челмсфорда.

Просторову. На карті покажіть центри національно-визвольної боротьби індійського народу в 1920-1930 рр.

Інформаційну. Визначте характерні ознаки англійської політики в Індії. Заповніть порівняльну таблицю:

1919 р.		1935 р.
Реформа Монтегю-Челмсфорда	Закон Роулета	Закон про управління Індією

Логічну. 1. Який вплив мала Перша світова війна на Індію?

2. Що стало приводом до піднесення визвольного руху в 1919-1922 рр.?

3. Назвіть причини кампанії громадянської непокорі.

4. У чому полягала сутність «соляного походу»?

5. Чому Дж. Неру назвав конституцію 1935 р. рабською?

Аксіологічну. Висловіть своє ставлення до соціально-політичного й філософсько-релігійного вчення М. Ганді.

Мовленнєву. Обговоріть питання, чому індуси й мусульмани в боротьбі проти англійців виступали нарізно.

Грудень 1920 р. - початок кампанії громадянської непокори.

11 березня 1930 р. - початок «соляного походу».